

Krzysztof Staniek

Objawienia maryjne u podstaw polskich sanktuariów w świetle kazań koronacyjnych w II połowie XX wieku

---

Salvatoris Mater 11/1, 185-205

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W ramach obchodów Jubileuszu 150-lecia objawień Matki Bożej w Lourdes zorganizowano w Lourdes w dniach od 11 do 13 lutego 2008 r. kongres Rektorów Sanktuariów. Miejsca kultu, nie tylko maryjne, ściągają każdego roku prawie 45 mln pielgrzymów i turystów. Ks. Patrick Jacquin, przewodniczący Stowarzyszenia Rektorów Sanktuariów, przypomniał, że są one miejscem otwartym dla wszystkich – nie trzeba być wierzącym ani nawet ochrzczonym, aby uczestniczyć w kilku minutach skupienia, zapalić świeczkę czy odmówić krótką modlitwę¹.

Szacuje się, że w Polsce każdego roku pielgrzymuje około 7 mln osób. Na ziemiach polskich w 2000 roku znajdowały się 474 sanktuaria maryjne². Szczególne miejsce przypada sanktuariom z koronowanymi obrazami i figurami Matki Bożej na prawie papieskim. Pierwsza w Polsce koronacja miała miejsce na Jasnej Górze w roku 1717 i od tamtej pory do końca XX w. na ziemiach polskich przeprowadzono 202 koronacje. Brane są pod uwagę tylko koronacje dokonywane koronami papieskimi, tzn. takie, na przeprowadzenie których uzyskano zezwalającą dekret Papieża.

Imponująco przedstawia się liczba koronacji w II połowie XX w. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w okresie 250 lat, od 1717 do 1950 r., miało miejsce 61 koronacji, a w ciągu tylko kolejnych 50 lat 141 (ponad dwa razy więcej), to sama statystyka przemawia za tym, by bliżej się przyjrzeć tym sanktuariom³.

Celem tej refleksji jest w kontekście przeżywanego Jubileuszu 150-lecia objawień Matki Bożej w Lourdes, tego najliczniej odwiedzanego sanktuarium maryjnego Europy, zwrócenie uwagi na polskie

Krzysztof Staniek

Objawienia maryjne u podstaw polskich sanktuariów w świetle kazań koronacyjnych w II połowie XX wieku

SALVATORIS MATER
11(2009) nr 1, 185-205

¹ Dziennik Radia Watykańskiego w języku polskim 12 II 2008 r.

² Z.S. JABŁOŃSKI, *Sanktuarium maryjne – miejscem ewangelizacji*, w: Z.S. JABŁOŃSKI, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*, Częstochowa 2000, 23.

³ K. STANIEK, *Teologia kazań wygłoszonych w czasie koronacji obrazów i figur Matki Bożej w Polsce w II połowie XX wieku*, Lublin 2003, (mps) BKUL, 1, 3-4.

sanktuaria maryjne, u podstaw których leżą objawienia maryjne. W jaki sposób objawienia maryjne i cudowne zdarzenia dały impuls do powstania sanktuarium, jak pod wpływem objawień rozwijało się to sanktuarium, czy tradycja objawień pozostała żywa i jak orędzie, które pozostawiła Maryja, jest przekazywane.

Warto tę problematykę podjąć choćby ze względu na znaczącą liczbę takich miejsc w Polsce, a jest ich czterdzieści dziewięć. W większości z nich znajdują się figury i obrazy koronowane koronami papieskimi. Do końca I połowy XX w. takich sanktuariów było trzynaście. W czterech sanktuariach nie było jeszcze koronacji⁴. Do niedawna należało do nich sanktuarium w Szczyrku, diec. bielsko-żywiecka, gdzie koronacja odbyła się we wrześniu 2008 r. Natomiast w wybranym przeze mnie okresie II połowy XX wieku sanktuariów, u podstaw których leżą polskie objawienia maryjne, jest trzydzieści dwa.

Zbadanie tematu jest trudne, ponieważ o wielu cudownych objawieniach mówi tradycja ustna⁵. Treść tych opowieści jest głęboko zakorzeniona w tradycji przekazywanej z pokolenia na pokolenie, na przykład pojawianie się wizerunków Madonny w konarach drzew (głównie są to lipy, klony, grusze, cisy, dąb) w gajach i nad studzienkami⁶. Janina Soszyńska słusznie kojarzy to z wierzeniami dawnych Słowian, dla których drzewa lipowe, podobnie jak dęby czy też całe święte gaje posiadały magiczną, by nie powiedzieć – boską moc. Podobne właściwości, przede wszystkim uzdrawiające, przypisywano niektórym źródłom, sadzawkom lub studzienkom⁷. Musimy mieć świadomość, że opisy wielu objawień są legendarne i słabo udokumentowane, a nawet wątpliwe i kontrowersyjne⁸. Charakterystyczną cechą legend związanych z genezą sanktuariów są wiadomości na temat wyoranych przez uprawiających rolę ludzi figur i obrazów Matki

⁴ Matemblewo, adiec. gdańska; Wiktorówki, adiec. krakowska; Przyłęków, diec. bielsko-żywiecka; Szczyrk, diec. bielsko-żywiecka.

⁵ A. JACKOWSKI, I. SOŁJAN, *Gietrzwałd w systemie ośrodków pielgrzymkowych Europy i Polski*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum mariologicznego Gietrzwałd, 13-15 września 2002 roku*, red. J. JEZIEŃSKI, K. BRZOZOWSKI, T. SIUDY, Częstochowa – Gietrzwałd 2003, 85.

⁶ J. SOSZYŃSKA, *Do Ciebie Matko idziemy. Sanktuaria maryjne w Polsce*, Gdańsk 1999, 9; por. G. HIERZENBERGER, O. NEDOMANSKY, *Księga objawień maryjnych od I do XX w. „Przybywam uratować świat”*, Warszawa 2006, 22.

⁷ Por. J. SAMP, *Słowo wstępne*, w: J. SOSZYŃSKA, *Do Ciebie Matko idziemy...*, 9: *Autorka sugeruje, iż relikty owych przedchrześcijańskich wierzeń przetrwały po przyjęciu nowej wiary właśnie jako elementy kultu maryjnego. Unieszkodliwienie pogańskich mocy magicznych następowało zatem poprzez ich uświęcanie zgodnie z wolą Bożą, w granicach, jakie dopuszczała nauka Kościoła.*

⁸ G. HIERZENBERGER, O. NEDOMANSKY, *Księga objawień maryjnych...*, 9; por. A. JACKOWSKI, *Jasnogórskie pielgrzymowanie bez granic*, Częstochowa 2005, 43-44.

Bożej, a także przekazy o ich powracaniu na miejsce ich znalezienia, co wskazywało na wolę Matki Bożej, gdzie ma być wybudowana kaplica lub świątynia. Objawieniom towarzyszyła z reguły wielka światłość wokół cudownego wizerunku⁹.

W tej grupie 32 sanktuariów należy wyróżnić te, w których Matka Boża interweniuje, posługując się oznakami cudowności w postaci płynących z Jej oblicza łez (6 sanktuariów), czasami nawet krwawych (w jednym krwawy pot). Stanowią one często przestrożę, powód do refleksji, wyraz bólu i współczucia, niekiedy zaś nakaz opamiętania się¹⁰.

Grupę siedmiu sanktuariów, u podstaw których leżą objawienia maryjne, stanowią miejscowości, do których dokonano translokacji kultu Matki Bożej z sanktuariów w Fatimie (6 figur) i z La Salette (1 figura)¹¹. Z translokacją z Lourdes mamy do czynienia w przypadku Porąbki Uszeńskiej, diec. tarnowska, ale tamtejsza figura nie została ukoronowana.

W Polsce tylko objawienia w Gietrzwałdzie mają oficjalną aprobatę kościelną. Zgodnie z obowiązującym prawem kanonicznym tylko biskup ordynariusz, na którego terenie objawienia mają miejsce, upoważniony jest do wydania dekretu aprobującego lub negującego te objawienia. Stolica Apostolska przyjmuje to do wiadomości¹². Wiele z polskich objawień nie zostało wystarczająco zbadane, bądź badania nie zostały doprowadzone do końca, aby taką aprobatę uzyskać. Niejednokrotnie powodem tego były niesprzyjające okoliczności zewnętrzne, na przykład polityczne, wielu Kościoł w ogóle nie rozpatrywał.

Z uwagi na to, że miejsca te stały się sanktuariami maryjnymi, których obrazy bądź figury w późniejszych okresach dostępowały koronacji, a wydarzenia te swą rangą przekraczały granice diecezji, zwłaszcza gdy były to koronacje papieskie. Urastały one do rangi wydarzenia w polskim Kościele, ale zapewne też w jakiejś mierze w Kościele powszechnym, jeśli nie tyle samym wydarzeniem koronacji, to w przypadku wielu sanktuariów przez późniejsze ich oddziaływanie na Kościół¹³. O przeprowadzenie koronacji w większości przypadków proszono prymasa Polski, który dokonywał jej w towarzystwie biskupa miejsca. Momentem kulminacyjnym po akcie koronacji jest nauczanie pasterskie, zbierające całe bogactwo duchowe, którym żyje dane

⁹ J. SOSZYŃSKA, *Do Ciebie Matko idziemy...*, 9.

¹⁰ TAMŻE.

¹¹ A. JACKOWSKI, *Wstęp*, w: *Miejsca Świąte Rzeczypospolitej. Leksykon*, red. A. JACKOWSKI, Kraków 1998, 11.

¹² G. HIERZENBERGER, O. NEDOMANSKY, *Księga objawień maryjnych...*, 8.

¹³ K. STANIEK, *Teologia kazań wygłoszonych w czasie koronacji...*, 2.

sanktuarium. Zobaczmy zatem, jaki rezonans pozostawiają objawienia maryjne w kazaniach koronacyjnych w tych sanktuariach. Rozpatrzymy to w następującej kolejności: w punkcie 1. Objawienia Matki Bożej, cudowne odnalezienia; w punkcie 2. Płynące z oblicza Matki Bożej łzy; w punkcie 3. Translokacje kultu Matki Bożej z sanktuariów u podstaw, których znajdują się objawienia.

1. Objawienia Matki Bożej, cudowne odnalezienia

Spośród dwudziestu pięciu sanktuariów znajdujących się w tej grupie zaczniemy od sanktuarium w Gietrzwałdzie z oficjalnie zatwierdzonymi objawieniami, gdzie w 1877 r. objawiła się Matka Boża trzynastoletniej Justynie Szafryńskiej i dwunastoletniej Barbarze Samulowskiej, przemawiając do nich w zakazanym przez zaborców ojczystym języku. Maryja po raz pierwszy ukazała się na klonie 27 VI, po raz ostatni w dniu ustawienia jej figury zgodnie z życzeniem - 16 IX. Dzieci usłyszały, kim jest śliczna Pani: „Jestem Najświętsza Panna Maryja Niepokalanie Poczęta”, innym razem; „Maryja Niepokalane Poczęcie”¹⁴. Maryja wzywała do pokuty, trzeźwości i modlitwy zwłaszcza różańcowej. Należy zauważyć, że kult maryjny w Gietrzwałdzie istniał przed objawieniami, sięga XVI w., a koronacja obrazu miała miejsce 10 lat przed zatwierdzeniem objawień¹⁵.

W kazaniu koronacyjnym prymas Polski kard. Stefan Wyszyński cały rozdział poświęcił objawieniom. Wielkim znakiem na ówczesne trudne czasy i pokrzepieniem utrudzonego ludu były objawienia Matki Bożej, która przemawiała w zakazanym języku polskim, co Prymas zaznaczył we wstępie¹⁶. Określił rozległe rejony Rzeczypospolitej, z których przybywali pielgrzymi, co świadczy o wielkim rozgłosie

¹⁴ L. BALTER, *Gietrzwałd – Polskie Lourdes?*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum...*, 91, por. J. ROSŁAN, *Sanktuarium Matki Bożej w Gietrzwałdzie*, Gietrzwałd 1994, 5-20.

¹⁵ Objawienia Matki Bożej w Gietrzwałdzie zatwierdził dekretem bp Józef Drzazga 11 IX 1977 r. w 100 rocznicę objawień, zob. Biskup Warmiński, *Dekret*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum...*, 159; por. GRAZYNA S. M. OD WSZECHPOŚREDNICTWA M.B., GIZELA S. M. OD NIEPOKALANEGO SERCA MARYI, R. SZYMCZAK, *Z dawna Polski Tyś Królową. Przewodnik po sanktuariach maryjnych*, Szymanów 1999, 300 (dalej: PrzSM); A. JACKOWSKI, I. SOŁJAN, *Gietrzwałd w systemie ośrodków pielgrzymkowych...*, 86.

¹⁶ S. WYSZYŃSKI, „Znak Wielki nad Świętą Warmią...”. *Podczas koronacji obrazu Pani Ziemi Warmińskiej, Gietrzwałd 10 IX 1967 r.*, w: S. WYSZYŃSKI, *Kazania i przemówienia VII-XII 1967 r.* (mps), t. 27, Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie (skrót: IPWW), 130-137 (dalej: SWKiP).

tego miejsca. W okresie dwóch miesięcy trwania objawień Gietrzwałd nawiedziło ok. 300 tys. wiernych, także z krajów sąsiednich. Bezpośrednio po objawieniach przybywało tutaj kilkadziesiąt tysięcy pielgrzymów rocznie. Z tego okresu pochodzi też określenie Gietrzwałdu jako „polskiego Lourdes”¹⁷. Uroczystość koronacji stała się okazją do podziękowania ludowi Warmii za wierność Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie, co znalazło wyraz w zwrocie chętnie wymienianym w kazaniu „Warmia semper fidelis”¹⁸. *Przychodzą tu ludzie z Wyrut, z Plusk, Olsztyna, Stawigudy, Ornety, Fromborka, z całej Warmii. Ciągną po ratunek. Świątynia gietrzwałdzka rozlega się ludowym śpiewem ufności* - tymi słowami oddawał atmosferę tamtych dni prymas Wyszyński¹⁹.

Kolejnym sanktuarium, w którym kaznodzieja koronacyjny (prymas Glemp) objawieniom poświęcił najwięcej miejsca, jest Płonka Kościelna w diec. łomżyńskiej. W roku 1673 Matka Boża objawiła się dwukrotnie prostej wiejskiej dziewczynie Katarzynie Roszkowskiej, gdy ta, będąc na służbie, została zmuszona do pracy w święto Matki Bożej Śnieżnej. Zobaczyła na ścianie przyległej do bramy wejściowej piękną Panią, w której rozpoznała Matkę Bożą z parafialnego kościoła. Podczas pierwszego objawienia usłyszała wezwanie do pokuty, poszanowania dni świątecznych. Podczas następnego, 14 IX, Maryja powtórzyła wezwanie do pokuty i prosiła o oddawanie czci w Jej wizerunku w kościele parafialnym. Ponieważ wielu nie wierzyło zeznaniom Katarzyny, przez pewien czas przy obrazie i nad kościołem widziano niezwykłą jasność, rozlegało się bicie dzwonów, a od ołtarza rozchodził się piękny zapach²⁰. Ludzie, którzy modlili się przed wizerunkiem Matki Bożej w Płonce, zaczęli otrzymywać niezwykle łaski²¹.

Większa część kazania koronacyjnego prymasa Glempla nawiązywała do objawień Matki Bożej. Najpierw wyraził on wdzięczność za liczne łaski, które tu odbierano w przeszłych pokoleniach. Uświadomił słuchaczom, że przez Maryję przemawia do nas Bóg. Jej orędzie

¹⁷ A. JACKOWSKI, I. SOŁJAN, *Gietrzwałd w systemie ośrodków pielgrzymkowych...*, 82.

¹⁸ K. STANIEK, *Teologia kazań wygłoszonych w czasie koronacji...*, 276.

¹⁹ S. WYSZYŃSKI, „Znak Wielki nad Świętą Warmią...” ..., 130-137.

²⁰ M. SPISS, *Objawienia maryjne w Polsce*, Kraków 2007, 5-12; PrzSM, 454-456; J. SOSZYŃSKA, *Do Ciebie Matko idziemy...*, 290-293.

²¹ Archiwum w Płonce Kościelnej posiada ogromny zbiór opisów cudownych uzdrowień, zeznania świadków, protokoły komisji biskupich. Odnotowano 915 cudów mających miejsce w latach 1673-1785. Nadzwyczajne łaski uzyskiwane za pośrednictwem Matki Bożej Płonkowskiej wpłynęły na rozszerzenie kultu, a jego wiernym świadectwem były zgromadzone wota.

kierowane jest do nas - jak mówił Prymas - *w macierzyński sposób, po cichu, jak gdyby od strony kuchni*. Tak było w Kanie Galilejskiej, tak jest w Płonce Kościelnej, wymienił też następnie takie miejsca jak: Lourdes, Fatimę, Gietrzwałd, wspomniał Jugosławię, w których Maryja przekazała nakazy samego Boga. Następnie przypomniał, o czym konkretnie mówiła Maryja w Płonce, bo - jak stwierdził - orędzie to obowiązuje nas i dzisiaj, jest w sposób szczególny wypowiedziane do nas i dotyczy oddawania czci Maryi, zachowania wstrzemięźliwości, postu, zachowania świętości niedzieli i każdego dnia świętego. W końcowej części kazania jeszcze raz odwołując się do objawień Katarzynie Roszkowskiej, powiedział: *Najmilsi! Posłuchajmy Matki Najświętszej w tym, co mówi nam dzisiaj, tak jak mówiła Katarzynie Roszkowskiej przed ponad trzystu laty*²².

Największym polskim sanktuarium, u podstaw którego znajdują się objawienia maryjne, jest Licheń. Jego historia sięga roku 1813, kiedy po klęsce pod Lipskiem ciężko rannemu Tomaszowi Kłosowskiemu, kowalowi spod Lichenia, objawiła się Matka Boża w królewskiej koronie, zapłakana i tuląca do serca Orła Białego. Obiecała Tomaszowi, że wyzdrowieje. Poleciała, aby się Jej dobrze przypatrzył i postarał się o taki sam wizerunek, a następnie umieścił go w rodzinnych stonach, aby ludzie oddawali mu cześć²³. Po 31 latach spełnił polecenie Maryi, powiesił Jej obraz w małej kapliczce na drzewie w lesie grąblińskim niedaleko Lichenia. Po jego śmierci obraz został zapomniany, tylko pasterz Mikołaj Sikatka opiekował się nim. Jemu od roku 1850 do 1852 co pewien czas ukazywała się Maryja i wzywała przez niego do pokuty, nawrócenia, przemiany życia, do modlitwy różańcowej, zapowiadała zmartwychwstanie Polski. Prosiła o przeniesienie obrazu do kościoła²⁴.

Kaznodzieją koronacyjnym w Licheniu był prymas Wyszyński, który jako kleryk w roku akademickim 1921/1922 przebywał w Licheniu dla poratowania swojego zdrowia, zagrożonego gruźlicą²⁵. Druga część wygłoszonego kazania miała wydźwięk patriotyczny i nawiązywała do objawień. Inspirację stanowił koronowany obraz Matki Bożej Licheńskiej z orłem polskim na piersiach. Takie przedstawienie - jak nauczał Prymas - jest znakiem Jej macierzyństwa wobec naszej

²² J. GLEMP, *Maryja uczy święcić Dzień Pański*. Homilia podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej, Płonka Kościelna, teren przy kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła, w: J. GLEMP, *Nauczanie Pasterskie 1985*, t. 4, Poznań 1989, 447-451.

²³ PrzSM, 291.

²⁴ TAMŻE.

²⁵ E. MAKULSKI, *Sanktuarium maryjne w Licheniu*, Licheń 1997, 45.

Ojczyzny²⁶. Nie wspominał o samych objawieniach, dobrze znanych. Natomiast rozpoczynając przemówienie do młodzieży w dniu koronacji, mówi o tym, że wszystko zaczęło się w sposób niezwykle skromny, wspomina krótko pasterza Mikołaja i kończy słowami: *A jak było później, to wszyscy dobrze wiecie*²⁷. Przemówienie to zawiera akcent osobisty. Prymas wspomina czas, kiedy jako kleryk w czasie odpustu siedział przez kilka godzin przy stoliku i spisywał zeznania o otrzymanych łaskach za przyczyną Matki Bożej Licheńskiej²⁸.

Kolejne sanktuaria, w których istnieje tradycja objawień bądź zdarzeń nadzwyczajnych, zasługują w tym miejscu na krótką wzmiankę choć dlatego, że tak je potraktowali sami kaznodzieje koronacyjni. Są to: 1. Górka Klasztorna, adiec. gnieźnieńska, 2. Wiślica, diec. kielecka, 3. Dąbrówka Kościelna, adiec. gnieźnieńska, 4. Lubawa, diec. toruńska 5. Ostrowąs, diec. włocławska, 6. Ostrożany, diec. drohiczyńska, 7. Miedzna, diec. drohiczyńska.

Jedynie w kazaniu koronacyjnym w Miedznej prymas Glemp powiedział, że obraz ten posiada *swoją historię i to wielką, cudowną historię objawienia, a potem łask doznanych*²⁹. Zanim obraz trafił do kościoła, w wiejskiej chacie widziano wokół niego nadzwyczajną światłość, a aniołowie polecieli przenieść go do kościoła³⁰.

Mówiąc o sanktuariach w Górce Klasztornej, Wiślicy, Dąbrówce Kościelnej i Lubawie, prymas Wyszyński używał języka wskazującego na obecność Matki Bożej w tych miejscach: „osiadła Najświętsza Panienska”³¹, „jest ona nadal obecna”³², „zatrzymała się Bogurodzica Dziewica”³³, „obecnością swoją służy dzieciom Bożym”³⁴, bez

²⁶ S. WYSZYŃSKI, „Znak Wielki” nad Zagłębiem Konińskim. *Przymierze Ojczyzny ziemskiej z Matką Ojczyzny Niebieskiej*. Podczas koronacji Matki Bożej Licheńskiej, Licheń, 15 VIII 1967 r., SWKiP VII-XII 1967 r., (mps), t. 27, [IPWW], 235-243.

²⁷ TENŻE, *Do młodzieży Zagłębia Konińskiego*. Podczas koronacji Matki Bożej Licheńskiej, Licheń, 15 VIII 1967 r., SWKiP VII-XII 1967 r., t. 27, (mps), [IPWW], 244-247.

²⁸ TAMŻE.

²⁹ J. GLEMP, *Kazanie ks. prymasa kard. Józefa Glempla podczas koronacji obrazu Matki Bożej w Miedznej 22 VI 1997 r.* (rps). Tekst sporządzony przez autora na podstawie rejestru kasety video znajdującej się w Archiwum sanktuarium Matki Bożej w Miedznej.

³⁰ PrzSM, 603-605.

³¹ S. WYSZYŃSKI, *Koronacja obrazu Matki Bożej* (Górka Klasztorna, 6 VI 1965 r.), SWKiP IV-VI 1965 r. (mps), t. 20, [IPWW], 345-351.

³² TENŻE, *Milenijne gody w Wiślicy – koronacja „Madonny Łokietkowej”*. Podczas „Te Deum” Tysiąclecia Diecezji Kieleckiej (Wiślica, 17 VII Roku Milenijnego 1966), SWKiP VI-VIII 1966 r. (mps), t. 24, [IPWW], 257-276.

³³ TENŻE, *Podczas koronacji obrazu Matki Bożej* (Dąbrówka Kościelna, 15 VI 1969 r.), SWKiP I-VI 1969 r. (mps), t. 31, [IPWW], 418-426.

³⁴ TENŻE, *Maryja - pomocnica Chrystusa, Kościoła i ludu Bożego*. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej (Lubawa, 2 VII 1969 r.), SWKiP I-VII 1969 r. (mps), t. 31, [IPWW], 495-504.

szerszego nawiązywania do objawień czy zdarzeń nadzwyczajnych, które przekazywane są w tych sanktuariach. W kazaniu w Dąbrówce Kościelnej mówił też o wyborze miejsca na to sanktuarium przez Maryję³⁵, podobnie jak w Ostrowąsie prymas Glemp mówił o wyborze narodu, z którym Maryja się złączyła³⁶.

2. Łzy płynące z oblicza Matki Bożej

W tej grupie mamy siedem sanktuariów. W przypadku jednego, w Gnieźnie w kościele ojców franciszkanów, tradycja mówi, że na obrazie Matki Bożej pojawiły się krople potu. Cztery zjawiska cudownych łez miały miejsce w XVII w.: w Piekoszowie, diec. kielecka; w Szamotułach, adiec. Poznańska; w Myślenicach, adiec. krakowska i w Gnieźnie; dwa - w XVIII w.: w Wójcicach, diec. opolska i Łukawcu, diec. zamojsko-lubaczowska oraz w katedrze lubelskiej w roku 1949. W pięciu przypadkach cudowne zjawisko miało miejsce podczas znajdowania się obrazu w domu prywatnym, dopiero później nabierał on rozgłosu i zostawał przeniesiony do świątyni. Spośród kaznodziejów koronacyjnych tych wizerunków do łez Maryi wprost nawiązywał tylko prymas Glemp w Lublinie w następujący sposób: *Weź, Maryjo, ten Naród wierzący i ufający Ci, byś nie musiała ronić łez, ani nad naszą rzeczywistością społeczną czy narodową*³⁷. Sugestii nadprzyrodzoności można dopatrywać się jeszcze jedynie w kazaniach prymasa Wyszyńskiego w Szamotułach i kard. Gulbinowicza w Wójcicach, w których ci kaznodzieje, nawiązując do początków czci Maryi, mówili o przyjściu Maryi do tych sanktuariów³⁸. Prymas Wyszyński w Piekoszowie wspominał tylko o wielości łask w tym miejscu, a kard. Wojtyła w Myślenicach powiedział o początkach tego sanktuarium w XVII w., że właśnie także tutaj jaśniała Myślenicka Pani³⁹.

³⁵ TENŻE, *Podczas koronacji obrazu Matki Bożej...*, 418-426.

³⁶ J. GLEMP, *Homilia prymasa Polski wygłoszona podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej* [w Ostrowąsie 24 VIII 1986 r.], KDW 69(1986) 194-214.

³⁷ TENŻE, *Trzy rzeczywistości*. Homilia ks. kard. Józefa Glempla z okazji zakończenia II Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego i koronacji obrazu Matki Bożej Płaczącej (Lublin – Majdanek, 26 VI 1988 r.), w: J. KRAS, *Płacząca Matka Boża w lubelskiej katedrze. Kult – koronacja*, Lublin 1999, 117-123.

³⁸ S. WYSZYŃSKI, *Związek Jezusa i Maryi w naszej Ojczyźnie i w Kościele*. Podczas koronacji cudownego obrazu Matki Bożej Pocieszenia (Szamotuły, kolegiata 20 IX 1970 r.), SWKiP IX-XII 1970 r., (mps), t. 35, [IPWW], 59-68; H. GULBINOWICZ, *Homilia kardynała Henryka Gulbinowicza metropolity wrocławskiego wygłoszona podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Boskiej Łopatynskiej w Wójcicach*, WUDO 41(1986) 365-367.

³⁹ K. WOJTYŁA, *Kazanie wygłoszone w uroczystość koronacji obrazu Matki Bożej w Myślenicach, dnia 24 VIII 1969 r.*, Archiwum Archidiecezjalne w Krakowie.

3. Translokacje kultu Matki Bożej z sanktuariów, u podstaw których znajdują się objawienia

Na mapie polskich sanktuariów mamy siedem miejscowości z koronowanymi figurami Matki Bożej, w których dokonano translokacji kultu z sanktuarium z Fatimy (Szczecin, Zakopane – Krzeptówki, Elk, Wadowice, Kraków – Nowa Huta, Trzebinia adiec. krakowska) i z La Salette (Dębowiec, diec. rzeszowska). Pierwszą była oficjalnie sprowadzona kopia figury fatimskiej do sanktuarium na Krzeptówkach w Zakopanem w 1961 r. Otrzymał ją prymas Wyszyński od biskupa z Leiria i подарował temu sanktuarium. Początki kultu Matki Bożej Fatimskiej związane są z propagowaniem w tych miejscach orędzia fatimskiego podczas nabożeństw fatimskich. Nabożeństwa te gromadziły wielkie rzesze ludzi, przybywających z odległych miejscowości, a w przypadku sanktuariów w Trzebini i w Krakowie Nowej Hucie w kościele Arka Pana stały się okazją do manifestacji wiary i patriotyzmu. Po roku 1981 powstałe sanktuaria fatimskie związane są z osobą Jana Pawła II i stanowią wotum wdzięczności za ocalenie jego życia w zamachu 13 V 1981 r. i za jego pontyfikat. Aż cztery figury z tych sanktuariów koronował osobiście Jan Paweł II, figurę z Zakopanego na Krzeptówkach podczas śródowej audiencji w Watykanie, a trzy inne podczas swych pielgrzymek do Ojczyzny.

W kazaniu koronacyjnym w Trzebini kard. Macharski przypomniał, że kiedy w 1950 r. księża salwatorianie przyjęli Maryję Fatimską, rozpoczynając nabożeństwa fatimskie (choć koronowana figura została przywieziona dopiero w 1962 r.), było to jej drugie miejsce kultu w Polsce - po Turcy Śląskiej. Był to czas okrutny, jak się wyraził kardynał, dla Polski i dla Kościoła, ale ta ziemia i jej ludzie przyjęli Maryję Fatimską „do siebie”. I za to podziękował kaznodzieja księżom salwatorianom i tym, którzy przychodzą szczególnie na słynne trzebińskie Fatimy⁴⁰.

W polskim La Salette w Dębowcu Maryja saletyńska odbiera cześć od roku 1910, kiedy przybyli tam księża saletyni. W czasie koronacji prymas Glemp przypomniał aktualność wezwania, które Matka Boża przekazała pastuszkom Maksyminowi i Melanii przed 150 laty i wyraził wdzięczność, że zechciała przybyć w góryste okolice Polski, do Dębowca na Podkarpaciu, z tym samym orędziem.

⁴⁰ F. MACHARSKI, *Kazanie na uroczystość koronacji cudownej figury Matki Bożej Fatimskiej u Księży Salwatorianów* (Trzebinia, 13 IX 1997 r.), „Notificaciones” 85(1997) 249-251.

Podsumowując, należy powiedzieć, że w omawianym okresie mamy w Polsce 25 sanktuariów, u podstaw których znajdują się objawienia maryjne, siedem sanktuariów z płaczącymi wizerunkami, a ponadto sześć sanktuariów Matki Bożej Fatimskiej i jedno Saletyńskiej. Łącznie 39 sanktuariów na 141 w omawianym okresie. Z tego tylko trzech kaznodziejów koronacyjnych więcej uwagi poświęciło objawieniom, przybliżając ich okoliczności, zasięg oddziaływania i przekazane orędzie. W czternastu kazaniach koronacyjnych znajduje się tylko krótka wzmianka, którą można odnieść do objawień i nadzwyczajnych zdarzeń związanych z tym miejscem. Sześciu kaznodziejów koronacyjnych w ogóle nie odniosło się do tradycji objawień związanych z danym sanktuarium. W siedmiu przypadkach koronacji dokonał sam Jan Paweł II w czasie swych pielgrzymek do Polski, jedna miała miejsce w Watykanie. Należy zaznaczyć, że w przypadku koronacji podczas wielkich celebracji na szlaku pielgrzymki Papieża po Ojczyźnie kazania dotyczyły tematyki poszczególnych pielgrzymek. Do koronacji mającej zazwyczaj miejsce przy końcu uroczystości Papież odnosił się tylko krótko, w kilku zdaniach, nie wchodząc w genezę sanktuarium, z którego pochodził obraz czy figura⁴¹. Z różnych przyczyn nie udało się dotrzeć do ośmiu kazań koronacyjnych.

Charakteryzując wypowiedzi poszczególnych kaznodziejów, trzeba powiedzieć, że wypowiedzi prymasa Wyszyńskiego niosą w sobie pewien ładunek patriotyzmu. Według niego objawienia w Gietrzwałdzie i w Licheniu są znakiem dla Polaków na trudne czasy i ich pokrzepieniem. W Gietrzwałdzie Maryja przemawiała po polsku, w Licheniu objawiła się z orłem na piersiach. Prymas Wyszyński także mówił o obecności Maryi w tych sanktuariach jako miejscach, które sobie sama wybrała. Natomiast prymas Glemp kładł nacisk na przekazane w czasie objawienia orędzie i jego aktualność w dzisiejszych czasach. Tak było zarówno w Płonce Kościelnej, jak i w Dębowcu. Zjawisko łoż Maryi jest interpretowane jako Jej przyście do tych sanktuariów i zaznaczenie swojej obecności. W sanktuariach fatimskich narzędziami do przekazywania orędzia Maryi stały się nabożeństwa fatimskie i były siłą wpływającą na ich rozwój.

Żywa tradycja objawień maryjnych w wielu polskich sanktuariach, fakt uznania i aprobaty Kościoła czci Maryi w tych miejscach poprzez akt koronacji są ważną częścią życia duchowego i liturgicznego naszego Kościoła.

⁴¹ K. STANIEK, *Teologia kazań wygłoszonych w czasie koronacji...*, 347.

4. Podsumowanie

W omawianym okresie mamy w Polsce dwadzieścia pięć sanktuariów, u podstaw których znajdują się objawienia maryjne, siedem sanktuariów z płaczącymi wizerunkami, a ponadto sześć sanktuariów Matki Bożej Fatimskiej i jedno Saletyńskiej. Łącznie trzydzieści dziewięć sanktuaria na 141 w omawianym okresie. Z tego tylko trzech kaznodziei koronacyjnych więcej uwagi poświęciło objawieniom, przybliżając ich okoliczności, zasięg oddziaływania i przekazane orędzie. W czternastu kazaniach koronacyjnych znajduje się tylko krótka wzmianka, którą można odnieść do objawień i nadzwyczajnych zdarzeń związanych z tym miejscem. Sześciu kaznodziejów koronacyjnych w ogóle nie odniosło się do tradycji objawień związanych z danym sanktuarium. W siedmiu przypadkach koronacji dokonał sam Jan Paweł II w czasie swych pielgrzymek do Polski, jedna miała miejsce w Watykanie. Charakteryzując wypowiedzi poszczególnych kaznodziejów trzeba powiedzieć, że wypowiedzi prymasa Wyszyńskiego noszą w sobie pewien ładunek patriotyzmu, on także mówił o obecności Maryi w tych sanktuariach jako miejscach, które sobie sama wybrała. Natomiast prymas Glemp kładł nacisk na przekazane w czasie objawienia orędzie i jego aktualność w dzisiejszych czasach. Zjawisko łoż Maryi jest interpretowane jako Jej przyście do tych sanktuariów i zaznaczenie swojej obecności. W sanktuariach fatimskich narzędziami do przekazywania orędzia Maryi stały się nabożeństwa fatimskie i były siłą wpływającą na ich rozwój.

Wykaz sanktuariów w Polsce z koronowanymi obrazami i figurami Matki Bożej, u podstaw których znajdują się objawienia maryjne

	Miejscowość	Diecezja	Rok/wiek objawienia	Data koronacji	Świadkowie objawienia i okoliczność
1	Nowe Miasto Lubawskie	toruńska		4 VI 1752 r.	Dzieci pasące bydło, kulawi i żebracy.
2	Leżajsk	przemyska	1)1560 r. 2)1590 r.	8 IX 1752 r.	Młynarz Rychta, w lesie, piwowar Tomasz Michałek w lesie.
3	Skepe	płocka	Poł. XIV w.	18 V 1755 r.	W borze na kamieniu jasność.

4	Rzeszów	rzeszowska	15 VIII 1513 r.	8 IX 1763 r.	Jakub Ado, na gruszy w ogrodzie.
5	Przemyśl	przemyska	1240 r.	15 VIII 1766	„Jacku, Syna zabierasz, a mnie zostawiasz”, „weź mnie ze sobą, a Syn mój ulży Tobie”, podczas najazdu Tatarów na Kijów.
6	Miedniewice	łowicka	1674 r.	7 IV 1767 r.	Jakub Trojańczyk, dziwny blask nad stodołą.
7	Poczajów	łucka	1) 17 IV 1198 r. 2) 1260 r. 3) 1559 r.	8 IX 1773 r.	Jan Turkuł. Stopka MB spod której wypływa źródło. Od obrazu bije dziwny blask, nadziemska jasność.
8	Lublin (Latyczów)	lubelska	Ok. 1606 r.	4 IX 1778 r.	Niezwykłe światło objęło kaplicę, niezwykły blask bijący z twarzy NMP.
9	Szydłów	kowieńska	XVII w.	8 IX 1786 r.	Pasterze. Potem odnaleźli zakopany obraz.
10	Kalwaria Zebrzydowska	krakowska	5 V 1641 r.	15 VIII 1887	W domu Stanisława Paszковского obraz zapłakał krwawymi łzami.
11	Gliwice (Kochawina)	gliwicka	Ok. 1646 r.	15 VIII 1912	Anna Wojankowska na dębie w lasku kochawińskim spozrzęła obraz Matki Bożej, przeniesiony do Rud trzykroć powracał na miejsce przy dębie.

12	Bochnia	tarnowska	15 V 1632 r.	1 X 1934 r.	Obraz płakał krwawymi łzami.
13	Gdańsk (Stanisławów)	gdańska	XVIII w.	7 X 1934 r.	Widziano kilkakrotnie łzy spływające z oczu MB.
14	Piotrkowice	kielecka	XVII w.	7 IX 1958 r.	Rolnik, figura znaleziona w czasie orki, nad polem widziano postać NMP w niezwykłym blasku.
15	Leśna Podlaska	siedlecka	26 IX 1683 r.	18 VIII 1963	Aleksander Stalmaszczyk 9-letni i Miron Makaruk 10-letni, znaleźli jaśniejący blaskiem wizerunek na drzewie dzikiej gruszy.
16	Górka Klasztorna	gnieźnieńska	1079 r.	6 VI 1965 r.	Pasterz, na dębie.
17	Krasnobród	zamojsko-lubaczowska	5 VIII 1640 r.	4 VII 1965 r.	Jakub Ruszczyk, w lesie; „Postaw figurę, albowiem tu będzie się chwała Syna mego odprawiała”.
18	Bardo Śląskie	świdnicka	1)Przed 1270 r. 2) 1440 r.	3 VII 1966 r.	Młodzieniec, któremu Matka Boża podarowała figurkę. Na Górze Bardzkiej ukazała się Matka Boża.
19	Wiślica	kielecka	XIV w.	17 VII 1966	Władysław Łokietek odmawiał hymn „Witaj Gwiazdo morza”, na słowa „okaż nam się Matką” usłyszał odpowiedź: „Wstań Władysławie, idź zwyciężysz”.

20	Licheń	włocławska	1)1813 r. 2)1850-1852	15 VIII 1967	Tomasz Kłosowski -żołnierz, po bitwie pod Lipskiem będzie uratowany, ma się postarać o taki sam wizerunek i umieścić go w rodzinnych stronach; Mikołaj Sikatka pasterz, ukazywała mu się Matka Boża i przekazywała swe zlecenia.
21	Gietrzwałd	warmińska	27 VI 16 IX 1877 r.	10 IX 1967 r.	Justyna Szafrńska, 13 l., Barbara Samulowska, 12 l. Przy kościele na klonie: „Jam jest Najświętsza Maryja Panna Niepokalanie Poczęta”, „Proszę, abyście codziennie odmawiały różaniec”, „Przestańcie pić i upijać się”.
22	Święta Lipka	warmińska	XIV w.	11 VIII 1968	Skazańcowi w Kętrzynie w przeddzień egzekucji.
23	Studzianna	radomska	1664 r.	18 VIII 1968	Wojciech, 64 l., murarz, zachorował, obiecuje mu zdrowie, żąda specjalnej czci dla swego wizerunku, wybudowania kaplicy we wskazanym miejscu, gdzie zapowiada swą szczególną łaskawość.

24	Tursko	kaliska	9 VI 1764 r.	1 IX 1968 r.	Jan Biedała karczmarz, z powodu wilgoci w mieszkaniu zdjął obraz ze ściany i wyniósł przed dom, aby go wysuszyć, ok. godz. 15 uniósł się w górę i poszybował ok. 7 km, opadł na miejscu piaszczystym w Tursku.
25	Piekoszów	kielecka	II poł. XVII w.	8 IX 1968 r.	„Nie tylko ja sam byłem widzem tego wielkiego objawienia, kiedy ten obraz Panny Najświętszej krwawymi płakał łzami. Widziałem wyraźnie, kiedy wyciekały łzy krwawe... [...]. Widziałem i to, że te łzy spadały z oczu...”.
26	Piaseczno	pelplińska	Koniec XIV w.	8 IX 1968 r.	Jechał do Gniezna smolarz, wioząc sparaliżowanego syna. W czasie odpoczynku ojciec zasnął. Choremu chłopcu ukazała się Matka Boża, polecając podejść do siebie. Kaleka wstał i doznał cudownego uzdrowienia. Na podstawie relacji rzeźbiarz wykonał figurę ok. 1380 r.
27	Dąbrówka Kościelna	gnieźnieńska	Przed XIV w.	15 VI 1969	Wedle starej tradycji ukazała się Matka Boża mieszkańcom Dąbrówki.

28	Lubawa	toruńska	Pocz. XIII w.	2 VII 1969 r.	Chryścianowi nad lipą, która stała nad strumieniem ukazała się wielka jasność i tam znaleziono drewnianą figurkę Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus na ręku. Figurkę zabrano do kościoła, ale trzykrotnie powracają na lipę. Święty gaj pogański wycięto i wybudowano kaplicę.
29	Myślenice	krakowska	1633 r.	24 VIII 1969	NMP płakała. Od 1 do 8 maja zjawisko łez powtarzało się kilkanaście razy [...], widać było światło i jasność. Oglądający obraz widzieli oczami na lewej stronie twarzy NMP spływające krople. Kamień na zewnętrznej ścianie kaplicy zwany „stopką Najświętszej Panny”.
30	Szamotuły	poznańska	1665 r.	20 IX 1970 r.	Obraz „krwawymi łzami zapłakał”. Stwierdzono ślady łez na obrazie, owinięto go starannie, opieczetowano w skrzynce i zaniesiono do skarbcza fary.
31	Sejny	ełcka	1656 r.	1 IX 1975 r.	Dominikanie chcieli wywieźć figurę przed wojskami moskiewskimi, „załadowali ją na wóz, jednakże trzykrotnie pod

					<p>pekały osie”. Nieprzyjaciel zobaczył jakieś białe postacie osłaniające kościół, przerażony rzucił się do ucieczki. Stwierdzono, że aniołowie Pańscy przybyli na posługi swej Królowej i przepędzili wroga.</p>
32	Wąwolnica	lubelska	1278 r.	10 IX 1978 r.	<p>Zrabowana nie wiadomo gdzie figurka Matki Bożej, znajdująca się wśród przedmiotów zdobytych przez Tatarów, uniosła się w górę i nad jeńcami ukazała się wielka jasność.</p>
33	Stoczek Klasztorny	warmińska	1570 r.	19 VI 1983 r.	<p>Na terenie obecnej wsi została znaleziona figura Matki Bożej Bolesnej, którą przekazano do pobliskiego kościoła w Kiwitach. Kiedy cudownie powracała do dziupli dębu, fakt ten uznano za zdarzenie cudowne i w tym miejscu zbudowano kaplicę.</p>
34	Sierpc	płocka	1483 r.	21 VIII 1983	<p>Andrzejowi z Sierpca objawiła się Matka Boża, która powiedziała: jestem Rodzicielka Zbawiciela wszystkiego świata, która mam litość nad upadkiem</p>

					grzesznych i strapiionych ludzi [...], aby ku czci Mojej tu niezwłocznie kościół był zbudowany, jeżeli chęć, aby to powietrze ustało.
35	Płonka Kościelna	łomżyńska	1673 r.	30 VI 1985r.	Katarzynie Roszkowskiej, dwukrotnie ukazała się Piękna Pani, wzywając do oddawania czci obrazowi Jej wniebowzięcia w kościele, do szanowania świąt kościelnych i szanowania postów.
36	Janów Lubelski	sandomierska	2 XI 1645 r.	8 IX 1985 r.	Matka Boża powiedziała idącemu do kościoła we wsi Białej Wojciechowi Boskiemu: taka jest wola Boga, aby się tu chwała Jego na tym miejscu i pamiątka moja odprawiała. Objawienie powtórzyło się jeszcze dwukrotnie.
37	Wójcice (Łopatyn)	opolska	1754 r.	10 VIII 1986	Maciej Niestojemski kupił obraz. Z oczu Maryi i Dzieciątka popłynęły łzy.
38	Ostrowąż	włocławska		24 VIII 1986	Pasterka nad jeziorem zobaczyła na drzewie obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem. Obraz umieszczono we wsi Brzeźna, gdzie planowano budowę kościoła.

					Jednak uszedł przez jezioro na miejsce objawienia, pozostawiając „Drogę Matki Bożej”. Odczytano to jako znak, że kościół ma stanąć w miejscu pojawienia się obrazu.
39	Trąbki Wielkie	gdańska		12 VI 1987 r.	Przy wschodniej części cmentarza znajdowało się źródło, przy którym objawiła się Matka Boża. Po próbie wyleczenia tą wodą konia - wyszło.
40	Ostrożany	drohiczynska		5 VII 1987 r.	Na miejscu, gdzie postawiono kościół, wśród lipowych drzew objawiła się Matka Boża, pozostawiając na dużym kamieniu, leżącym między drzewami, ślady swojej stopy.
41	Lublin	lubelska	1)1642 2)3 VII 1949 r.	26 VI 1988	Według relacji Jakuba Lenczewskiego, Matka Boża zapłakała krwawymi łzami. Ks. Tadeusz Malec: zobaczyłem przesuwające się z prawego oka czarne krople spływające po policzku ku bliznom. [...]. Mnie osobiście wydawało się, że obraz był ożywiony, twarz uśmiechnięta i jakaś jasność biła.

42	Łukawiec (Tartaków)	zamojsko-lubaczowska	1765 r.	3 VI 1991 r.	Obraz „plakał”, kościół tonął wówczas dniem i nocą w „niepojętej jasności”.
43	Gniezno	gnieźnieńska	24 XII 1658 - 14 XII 1659	3 VI 1997 r.	Na obrazie pojawiły się grube krople potu.
44	Miedzna	drohiczyska	1726 - 1727	3 VI 1997 r.	Do Macieja Zastruznego przyszedł Hiacenty Pazio i uderzyła go pościwa bijąca znad belki stropowej. Był tam zwinięty w rulon obraz, który powiesił na ścianie. Przyszedł Gabriel i zobaczył jasność bijącą od obrazu, a także anioła, który przemówił: Przekazuję Ci, aby ten obraz przeniesiono do kościoła.
45	Czerna	radomska	XVI/XVII w.	5 IX 1999 r.	Ciężko pracującym ukazała się Matka Boża, zbudowano kaplicę.

Dr Krzysztof Staniek

ul. 11 Listopada 1/25
PL - 37-450 Stalowa Wola

Le apparizioni mariane alla genesi dei santuari polacchi alla luce delle prediche d'incoronazione

(Riassunto)

L'autore studia il contenuto delle prediche d'incoronazione dai santuari polacchi dove si sono verificati nel passato le apparizioni mariane. L'articolo cerca di mostrare il legame tra il fatto delle apparizioni e la genesi di un santuario.

L'articolo è stato strutturato in questo modo: 1) Le apparizioni della Madre di Dio (Gietrzwałd, Plonka Kościelna, Licheń, e altre); 2) Le lacrimazioni dai quadri mariani; 3) Il trasferimento del culto dai santuari dove si sono verificati delle apparizioni (Zakopane – Fatima, Dębowiec - La Salette).

Alla fine dell'articolo l'autore ci presenta l'elenco di tutti santuari polacchi dei quali la genesi è legata alle apparizioni mariane (45 santuari).